

Chcete překládat on-line?

Slovníky na webu nemusíte instalovat, jsou přístupné odkudkoliv

VOJTĚCH BEDNÁŘ

Každý z nás čas od času sáhne po slovníku. Pryč jsou však doby, kdy jsme pro ně sahali do skříní, nyní se překládá prostřednictvím internetu. Kde slovníky a překladače najít a jak je využít, to všechno se dozvíte dnes a zde.

Už jste potřebovali něco přeložit z jednoho jazyka do jiného? Nerozuměli jste nějakému slovu v cizí řeči a nablízku nebyl nikdo, kdo by mohl pomoci? Zkrátka už jste se sápli do poličky v marné snaze najít slovník a zjistit, co to zpropadené slovo vlastně znamená? Pokud ano, stalo se vám totéž, co pravděpodobně každému jinému člověku. V moderní době nicméně není nutné se pro slovník natahovat do poličky či navštěvovat knihovnu, když pro tyto účely existují

moderní a sofistikovaná elektronická řešení – slovníky digitálního věku.

Existují technicky vzato dva typy elektronických slovníků, totiž on-line a off-line. Off-line slovníky můžeme zakoupit u mnoha prodejců softwaru. Jedná se o klasické aplikace pro operační systémy Windows nebo Linux, které fungují takřka vždy stejně. Vybereme si jazyky, mezi nimiž chceme překládat, směr, kterým má být překlad proveden, a zadáme požadované slovo.

Slovník obsahuje databázi významů a jim odpovídajících slov. Zatímco významy jsou ve slovníku konstantní a jsou jim obvykle přiděleny číselné hodnoty, jednotlivá slova jsou vlastně textovým vyjádřením těchto významů. Díky tomu je možné slovo odpovídající jednomu z významů přeložit do jiného jazyka tak, že najdeme slovo v tomto (cílovém) jazyce se stejným identifikátorem významu.

Porovnejte si slovníky

Off-line slovníky obsahují aplikaci a databázi slov. Tato databáze zabírá určité místo, které je potřeba pro ni vždy poskytnout. Její zpracování, přesněji řečeno hledání v ní zabírá čas počítače, který v případě extrémně veliké databáze může být i poměrně dlouhý, i když se používají sofistikované metody indexování a urychlování hledání. Nedostatkem nicméně je, že databáze je až

na výjimku tvořenou obligátním seznamem „vlastních slov“ ve skutečnosti konstantní. Její obsah je dán výrobcem a jen u několika produktů najdeme nástroj, pomocí něhož by bylo možné databázi výrazů aktualizovat. Slovník je tedy v tomto ohledu stejně jako klasická kniha statický. Co je do něj umístěno při výrobě, už v něm zůstane, a neexistuje výraznější možnost s tím něco udělat – přidat velký počet nových výrazů.

On-line slovníky dnes fungují nejčastěji na bázi webového rozhraní. Zadáme požadavek do dialogu webové stránky nebo do formuláře, který je k tomu určen, a stiskneme tlačítko. Databázový stroj, který je však v tomto případě uložen na serveru, náš požadavek zpracuje a výsledek zpracování předá webovému serveru k zobrazení. Výhoda? On-line slovník nemusíme mít doma na pevném disku. Pokud máme přístup k internetu, můžeme si vybrat z nepřeberného množství slovníků a můžeme je používat kdykoliv chceme. A co více, odkaz na takový slovník včetně formuláře můžeme umístit na své vlastní stránky, na „digitální palubní desku“ nebo kamkoliv si budeme přát. To ale není ani zdaleka výhodou jedině! On-line slovník, už jen díky tomu, že je

Elektronické slovníky

U sebe nebo na internetu

● On-line:

Fungují formou webového formuláře spojeného s patřičným serverem a databází. Není potřeba je fyzicky vlastnit na disku, nezabírají místo, nemusí se instalovat. K jejich použití stačí prohlížeč s internetem.

● Off-line:

Klasické programy s databází, instalované do počítače. Bývají založeny na obyčejném „oknu“. Proti webovým slovníkům poskytují mnoho přidávaných zajímavých funkcí, jsou dokonalejší.

Všeobecné nebo specializované

● Všeobecné:

Otevřené, většinou veřejné slovníky pro základní použití.

Obsahují elementární zásobu několika nejčastěji používanějších jazyků. Naprosto postačují pro každodenní použití, pokud potřebujeme přeložit jedno nebo několik slov či krátkou frázi.

● Oborové:

Specializované slovníky určené konkrétním oborům. Obsahují slovní zásobu vybranou vzhledem k potřebám různých odborných světů, a proto se výrazně liší od všeobecných, dalo by se říct, že jsou určitým jejich doplňkem. Obvykle je nenajdeme v on-line formě, ale pouze jako speciální aplikace s mnoha doplňujícími funkcemi a je potřeba za ně zaplatit. Zvláštností oborových slovníků je to, že obsahují v daném jazyce často i hantýrku, a tak se může stát, že při jejich porovnání s klasickými všeobecnými slovníky by mohlo dojít ke kolizi mnoha pojmů, i když ve skutečnosti tomu tak není.

Přehled slovníků na internetu

Slovník na Seznamu

slovník.seznam.cz

Nejnavštěvovanější český portál Seznam.cz má svůj slovník na výše uvedené adrese. Jedná se o systém založený na slovníku WinGed společnosti Rewin, s. r. o. (www.rewin.cz). Systém má standardní vzhled. Umí pracovat se základními jazyky, tedy s angličtinou, němčinou, francouzštinou, španělštinou a stále zajímavější ruštinou. Slouží pouze k vyhledávání a překladu jednotlivých slov, frázi většinou nezvládne. Základní slova překládá (v režimu anglicko-českého slovníku) zcela bezproblémově, ale čas od času se můžeme setkat s pojmem, jemuž tento slovník nebude rozumět. Například slovo *aeon* (věk) nezná, nicméně se jedná o slovo poměrně neobvyklé.

Totéž platí pro *succubus* (můra) a několik dalších podobných pojmů. Nejsme experty například na španělštinu, nemůžeme tedy posoudit, jak je na tom slovník WinGed v případě dalších jazyků, ale předpokládáme, že situace bude nejspíše velmi podobná. Celkově bychom slovník portálu Seznam.cz doporučili pro jeho poměrně vysokou rychlost, se kterou překládá, a naprosto triviální použití, stejně jako pro umístění na nejpoužívanějším českém portálu. Nicméně pokud Seznam něco nenajde, nezoufejte. Na českém internetu totiž existují jiná řešení, která jsou možná méně pohodlná, ale zato obsahují mnohem více slov a šance, že najdete to, co hledáte, je v jejich případě nepoměrně vyšší.

Centrum & Langsoft

slovník.centrum.cz

Také Centrum, další z nejnavštěvovanějších českých portálů, má svůj vlastní slovníkový systém. Jeho dodavatelem je na rozdíl od dvou předchozích společnost Langsoft (www.langsoft.cz). Ovládací rozhraní je velmi podobné ostatním portálům, jak jsme si již řekli, zde není moc věcí, které by bylo možné vylepšovat. K výběru jazyků přibyla zajímavá vlastnost, a to schopnost slovníku přeložit vybraný termín do všech jazyků. Zajímavé jsou také „minislovníky na cesty“. Přestože tato funkce s on-line slovníkem přímo nesouvisí, je velmi zajímavá a umožňuje získat zadarmo (tedy za cenu tisku) kapesní slovníček, který se vám může kdykoliv hodit, budete-li potřebovat na několik dnů odjet za hranice. Ale zpět k výsledkům vyhledávání.

Výsledky jsou zobrazovány opět formou odkazů, jež je možné využít pro zpětný překlad vybraného pojmu. Toto je pravděpodobně nejpraktičtější možnost, pokud jde o slovníky na portálech. Naše obě slova – anglické chytáky *succubus* i *aeon* slovník Langsoftu ke své cti našel, i když v jiných směrech je pravděpodobně, že jeho zásoba za WinGedem zase pokulhávala. Subjektivně se nicméně jeví jako kvalitnější. Jinak ale Centrum.cz nepřichází v oblasti slovníků s ničím výjimečným a jeho funkcionalita je dala by se říci stejná jako funkcionalita Seznamu. Pochvalu ovšem dostává o něco větší.

Atlas.cz aneb WinGed podruhé

slovník.atlas.cz

Historicky druhý portál českého internetu a věčný konkurent Seznamu se také nemůže obejít bez slovníku. A v tomto případě vsadil na stejného dodavatele technologie jako Seznam, tedy na společnost Rewin a jejich produkt WinGed, jak je patrné již z titulní stránky služby. Co to znamená? Že seznam podporovaných jazyků je stejný jako v předchozím případě a nejinak tomu bude i se slovní zásobou. Proč se tedy Atlasem vůbec zabývat? Příčinou je práce s výsledky. Ty jsou v případě Seznamu generovány do stránky tvořící – nelze to říct jinak – seznam nalezených hesel spo-

lečně s vysvětlivkami. Jednotlivá slova pak (v případě Seznamu) tvoří odkazy. Pokud na kterékoliv zachycené heslo, respektive jeho odkaz klikneme, je překlad proveden znovu, ale s tímto slovem. Analogicky fungují i jejich protějšky. Tato funkce, jakkoliv může na první pohled vypadat zbytečně, je docela užitečná.

Atlas místo toho generuje výsledky vyhledávání slov do jakéhosi okénka po pěti. Díky tomu není nutné projíždět celou stránku, ale všechny získané výsledky jsou umístěny pěkně v jednom okně. Má to však jeden nedostatek. Toto řešení je vhodné v případě, že námi hledaný překlad je uveden jako první.

V opačném případě následuje zdoluhavé klikání na další výsledky a jejich pracně prohledávání, což není příliš praktické. Chybí také schopnost zpětného prohledávání. Krátce, slovník na Atlas.cz je jednodušší, ale na úkor vlastní funkčnosti, což je ve srovnání se (z hlediska databáze) stejně vybaveným Seznamem velká škoda.

Slovník.cz

www.slovník.cz

Od stejných tvůrců jako Centrum.cz, ale trochu jinak – to je speciální server určený pouze pro slovník. Je postaven na stejné slovníkové databázi

umístěn na serveru a slouží klientům, kteří jej fyzicky u sebe nemají, nabízí svým tvůrcům možnost aktualizace. Pokud je potřeba přidat do databáze další slovo nebo význam, není nic jednoduššího, než tak učinit centrálně na serveru. Změna se projeví u všech uživatelů, kteří budou chtít slovník využívat.

Všeobecné slovníky jsou základem

I když si to na první pohled neuvědomujeme, pro daný jazyk neexistuje pouze jeden slovník. Kromě toho, že slovníky pro nejfrekventovanější jazyky existují v mnoha různých verzích různých vydavatelů, je třeba se na ně podívat vždy z pohledu slovní zásoby – tedy obsahu pojmů jejich databáze.

Základem jsou vždy všeobecné slovníky, obsahující slova obvyklá v běžné konverzaci, základní pojmy a termíny, se kterými se můžeme setkat v běžném životě a které do určité míry zabíhají do různých oborů činnosti. Kromě toho ale existují i slovníky speciální. V nich najdeme pojmosloví oboru, pro nějž je takový slovník určen. Je zde obvykle kladen mnohem větší důraz na přesnost a jednoznačnost a s tím se pojí skuteč-

nost, že jeho vytvoření stojí mnohem více času a úsilí. Stejně jako se tedy můžeme setkat s klasickým tištěným slovníkem, který by byl například lékařský, právní či astronomický, existují stejné slovníky i v elektronických verzích. Zde ale najdeme jeden podstatný rozdíl mezi všeobecnými a odbornými slovníky, pokud jde o jejich on-line provedení. Jelikož ty odborné dají mnohem více práce a námahy, jejich pořízení stojí mnohem více času, pak můžeme jen stěží očekávat, že by mohly být zadarmo. Naštěstí v případě všeobecných on-line slovníků tomu tak není.

Kde si nechat přeložit?

Slovníky dnes existují jako funkce mnoha různých stránek. Ačkoliv se v minulosti objevily pokusy vytvářet speciální slovníkové portály pro veřejnost, dnes je slovníková služba standardní součástí všech běžných portálů. Jednotlivé slovníky se liší především svým technickým provedením a dodavatelem databáze. Uživatelské rozhraní je odvozeno z klasických off-line slovníků, přizpůsobeno podmínkám webu a je víceméně všude až na výjimky stejné. Tedy zadáme slovo, vybereme směr překladu a stiskneme tlačítko. Následuje vý-

pis našeho slova s jeho protějškem ve zvoleném jazyce, nebo seznam nejpodobnějších slov (v případě, že to naše nebylo nalezeno) s vysvětlením, alternativně chybové hlášení, že takové slovo systém jednoduše nezná. Podstatné rozdíly tedy můžeme hledat spíše v jednotlivých databázích. V počtu podporovaných jazyků, v rozsahu slovní zásoby těchto jednotlivých jazyků, v šíři jejího záběru a – což je poněkud překvapivé – také v úspěšnosti vyhledávání jednotlivých slov nebo dokonce krátkých frází.

Nejběžnější jazyky

Které jsou nejběžnější jazyky, s nimiž se můžeme setkat u on-line slovníků, tedy takových, které podporují i češtinu? Dala by se očekávat angličtina, němčina a francouzština. Setkáme se i se španělštinou, stále populárnější je kdysi zatracovaná ruština. Najít můžeme i slovník se schopností „hovořit“ například latinsky nebo italsky. Záležejí jen na našich potřebách a na schopnostech našeho počítače v případě, že jazyk, z něhož (nebo do něhož) potřebujeme něco přeložit, nepoužívá latinku, ale jiný zápis znaků (to se týká především ruštiny).

a i seznam podporovaných jazyků je totožný (přesněji obsahuje navíc latinu). Projekt si nicméně zaslouží pozornost kvůli svým funkcím, které bychom jinde hledali zbytečně a které velmi usnadňují život. Prakticky je nejnajdeme v klasické nabídce žádného z portálů. Především se jedná o verzi pro mobilní telefony s podporou WAP (najdeme ji na adrese wap.slovník.cz). Ovládání webové verze je realizováno pomocí jiných prvků formuláře než ve všech předchozích případech (combo box místo radio button), takže může zpočátku mást. Jiný je zejména výběr jazyků a směru překladu, ale to není na škodu. Výbornou vlastností je překladové okno. Do tohoto okna můžeme vložit libovolný celý text. Slovník poté přeloží jednotlivá slova a můžeme tak získat (velmi orientační) překlad celého našeho vstupu. Ve výsledcích nicméně chybí funkce zpětného hledání – nejsou generovány odkazy.

Přesto se jedná o velice zajímavý projekt, který v mnoha ohledech předčí služby portálů, o nichž zde již byla řeč, a který stojí za pozornost, pokud jsou vaše potřeby překládat pravidelné.

Do třetice v okýnku

www.translator.cz

Funkce PC Translatoru od Langsoftu používá i tato (nativní) webová stránka. Přináší jednoduchý a velice rychlý překlad mezi angličtinou, němčinou, italštinou, španělštinou a ruštinou. Zajímavé je, že rozhraní je zde kompletně vytvořeno jako formulář a silně se tak přibližuje klasické aplikaci pro Windows. Jazyky se vybírají tlačítky, nalezené výsledky nejsou zobrazovány jako odkazy, ale jako položky seznamu. Pokud na tyto položky klikneme myší, označí se a můžeme je zpětně překládat. Je také možné mezi nimi procházet pomocí klasických posuvných jezdců. K dispozici je i verze pro Javu.

Tento slovník by byl vynikající, nebýt omáčky v podobě webové stránky okolo. Samotný formulář, který je díky své povaze konstantně veliký, by bylo možné umístit na jakoukoliv webovou stránku a využívat jej při minimálních nárocích na změny v designu nebo jejím fungování. Malou nepříjemností zde nicméně je varování o nižší slovní zásobě systému oproti komerční verzi. Tu je nicméně možné používat z mobilního telefonu v síti Eurotelu.

Potřebujete překládat?

Mezi námi vyzkoušenými slovníky nebyl žádný, který bychom mohli vynést nad ostatní a jednoznačně doporučit. Některé z veřejně dostupných slovníků obsahují bohatší slovní zásobu, jiné jsou pohodlnější z hlediska ovládání, další existují ve více verzích.

Přesto je dobré onoho velkého výběru využít, dostupných on-line slovníků je totiž dozajista mnohem více, než jsme zde mohli ukázat, a jejich schopnosti jsou také lepší, než by naznačovalo několik anglických chytáček. Pokud máte doma elektronický off-line specializovaný slovník v aktuální verzi, pak potřebu použít jeho on-line variantu pravděpodobně vůbec nepocítíte. Pokud ale potřebujete skutečně jen jednou za čas přeložit nějaké slůvko, navštivte slovník.cz nebo některou ze služeb velkých portálů. Pravděpodobně vaše nároky splní dostatečně.

Totéž se týká i případu, že byste chtěli překládat například z přenosného zařízení s omezenou pamětí, do kterého se „velký“ slovník nevejde, nicméně které je možné připojit k internetu. Je ovšem třeba mít na paměti, a to se týká především případu, kdy necháte slovník překládat z jazyka, jež neovládáte, že přeložené slovo se může díky vytržení z kontextu významově lišit od toho, které jsme do slovníku vložili. To je ale problém všech slovníků, digitálních i těch klasických s mnoha stránkami papíru.

5 0322/FEL □